

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

Factors Predicting Dengue Hemorrhagic Fever Prevention and Control Behavior among People in Ban-Thakwai Health Promoting Hospital, Khaochaison District, Phatthalung Province

ภานุวัฒน์ พรหมสังคหะ^{1*}

Bhanuwat Phromsunkkhaha^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรม การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ใช้แนวคิด PRECEDE Model บูรณาการกับแนวคิด Health Belief Model เป็นกรอบในการศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรประมาณค่าเฉลี่ยชนิดทราบประชากร ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 228 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ส่วนที่ 3 ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ส่วนที่ 4 ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และส่วนที่ 5 พฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ได้รับตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน การหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบราซ ด้านพฤติกรรม ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อด้านสุขภาพ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเท่ากับ 0.89 0.71 0.75 0.74 0.77 และ 0.78 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติถดถอยพหุคูณ จากผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง (52.20%, $\bar{X}$ = 3.03, SD. = 0.87) และพบว่าปัจจัยการรับรู้โอกาสเสี่ยง (Mean Diff. = 0.67, 95%CI: 0.17 ถึง 1.06) ปัจจัยเอื้อ (1.52, 95%CI: 1.14 ถึง 1.90) และปัจจัยเสริม (1.11, 95%CI: 0.75 ถึง 1.47) มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในขณะที่ปัจจัยด้านอาชีพ (-0.88, 95%CI: -1.59 ถึง -0.16) มีผลเชิงลบต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จากผลการศึกษาดังกล่าว ควรส่งเสริมวิธีการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน โดยการเพิ่มการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก รวมถึงปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

คำสำคัญ: พฤติกรรม การป้องกันและควบคุม โรคไข้เลือดออก

Abstract

The purposes of this descriptive study were to investigate level of dengue hemorrhagic fever prevention and control behavior and factors affecting dengue hemorrhagic fever prevention and control behavior. Totally, 749 population households were residing in Banthakwai-subdistrict, Khaochaison district, Phatthalung province. Of these, 228 samples were determined by estimation of the definite population mean. The questionnaire was used to collected the data. The content validity was checked by three experts. The Cronbach's alpha coefficients of behavior, knowledge, attitude, health belief, enabling factors and

Received: August, 6, 2019

Revised: August, 26, 2019

Accepted: August, 28, 2019

¹ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 93130

¹ Tumbol Banthakwai health promotion hospital Khaochaison district, Phatthalung province, 93130.

* Corresponding author :
bhphrom203@gmail.com

reinforcing factors of dengue hemorrhagic fever prevention and control behavior were 0.89, 0.71, 0.75, 0.74, 0.77 and 0.78, respectively. The data was analyzed by descriptive statistics and multiple regression analysis. Results revealed that dengue hemorrhagic fever prevention and control behavior was rated at high level (52.20%, $\bar{X}$ = 3.03, SD. = 0.87). It found that risk perception (Mean Diff. = 0.67, 95%CI: 0.17 to 1.06), enabling factor (1.52, 95%CI: 1.14 to 1.90) and reinforcing factor (1.11, 95%CI: 0.75 to 1.47) were positively associated with dengue hemorrhagic fever prevention and control behavior. However, occupation (-0.88, 95%CI: -1.59 to -0.16) was negatively associated with dengue hemorrhagic fever prevention and control behavior. Result suggested that measures of dengue hemorrhagic fever prevention and control behavior should be promoted by increasing risk perception of dengue hemorrhagic fever, including, enabling factor and reinforcing factors in dengue hemorrhagic fever prevention and control.

Keywords: Behavior, prevention and control, dengue hemorrhagic fever

บทนำ

สถานการณ์โรคไข้เลือดออกรวมทุรภัสโรคในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง 5 ปีย้อนหลัง พบว่า ปี พ.ศ. 2556 - 2560 มีรายงาน อัตราป่วย เท่ากับ 72.22, 143.98, 71.91, 143.88 และ 72.07 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ โดยพบว่าทุกปีไม่มีผู้ป่วยตาย จากสถานการณ์โรคดังกล่าว⁽¹⁾ จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ทางระบาดวิทยาของโรคไข้เลือดออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยไม่ลดลงจากค่ามัธยฐาน 5 ปีย้อนหลัง แสดงให้เห็นว่าโรคไข้เลือดออกยังระบาดอยู่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือว่ามีความกระทบร้ายแรงต่อสภาวะสุขภาพของประชาชนในชุมชน ดังนั้นจึงถือเป็นความท้าทายและประเด็นสำคัญที่ทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย ที่จะจัดการกับปัญหาโดยการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย ตามแนวทางการดำเนินงานตำบลสุขภาพ และตามยุทธศาสตร์การดำเนินงาน OTOP มีการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายที่พบในบ้าน (House Index) เท่ากับ ร้อยละ 26.02 ซึ่งเกินเกณฑ์มาตรฐาน HI > 10 มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดการแพร่โรค และการระบาดของโรคไข้เลือดออกในเขตพื้นที่รับผิดชอบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต เพราะจากการวิเคราะห์ความเสี่ยงโรคไข้เลือดออกปัจจัยด้านโอกาส พบว่า มีความเสี่ยงสูง เพราะพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ทำให้การดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนไม่มีประสิทธิภาพ และพบผู้ป่วยไข้เลือดออกเพิ่มขึ้น ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคคล ต้องศึกษาทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและภายนอกตัวบุคคลตามแนวคิด PRECEDE Model⁽²⁾ ได้แก่ ปัจจัยนำ (Predisposing Factors) ปัจจัยเอื้อ (Enabling Factors) ปัจจัยเสริม (Reinforcing Factors) สิ่งที่เป็นพื้นฐานภายในตัวบุคคล จะมีอิทธิพลในแง่การจูงใจในการปฏิบัติพฤติกรรมของบุคคล

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่มีการศึกษาโดยการนำแนวคิด PRECEDE Model บูรณาการกับแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ⁽³⁾ (Health Belief Model) ที่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และจากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ศึกษาปัจจัยใดบ้างที่ทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง จึงทำการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง บูรณาการแนวคิด PRECEDE Model บูรณาการร่วมกับแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง และเพื่อศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง เพื่อที่จะได้มีแนวทางนำไปกำหนดนโยบายในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง

วิธีการวิจัย

การศึกษาเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง (Cross sectional descriptive study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง และเพื่อศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ใช้แนวคิด PRECEDE Model บูรณาการกับแนวคิด Health Belief Model เป็นกรอบในการศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม ประชากร คือ ประชาชนในเขตพื้นที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง จำนวน 749 ครั้วเรือน การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรประมาณค่าเฉลี่ยแบบทราปประชากร วิธีการสุ่มตัวอย่างขั้นตอนที่ 1 สุ่มเลือกครั้วเรือนจาก 4 หมู่บ้าน ทั้งหมดจำนวน 749 ครั้วเรือน คำนวณตัวอย่างโดยใช้วิธีการหากลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้าน ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มเลือกบ้านเลขที่ เพื่อเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 228 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 49 ข้อ ได้แก่ 2.1) ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 15 ข้อ 2.2) ทศนคติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 13 ข้อ 3.2) แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 21 ข้อ ส่วนที่ 3 ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 13 ข้อ ส่วนที่ 4 ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 8 ข้อ และส่วนที่ 5 พฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน จำนวน 18 ข้อ

การแปลผลแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2.1 มีเกณฑ์การให้คะแนนการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตอบถูก ได้ 1 คะแนน

ตอบผิด ได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 3 มีเกณฑ์การให้คะแนนการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตอบใช่ ได้ 1 คะแนน

ตอบไม่ใช่ ได้ 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลผล แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ดังนี้

ระดับสูงสุด = ค่าคะแนน $\geq 80\%$

ระดับปานกลาง = ค่าคะแนน ระหว่าง 61 – 79%

ระดับต่ำ = ค่าคะแนน $\leq 60\%$

ส่วนที่ 2.2 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

กำหนดเกณฑ์การวัดเป็น 3 คะแนน ดังนี้

มีความคิดเห็น เห็นด้วย หมายถึง ให้ 3 คะแนน

มีความคิดเห็น ไม่แน่ใจ หมายถึง ให้ 2 คะแนน

มีความคิดเห็น ไม่เห็นด้วย หมายถึง ให้ 1 คะแนน

กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายโดยการจัดกลุ่มใช้เกณฑ์อิงกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับการวัด}} = \frac{3 - 1}{3} = 1.33$$

ระดับสูง หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 2.34-3.00

ระดับปานกลาง หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 1.67-2.33

ระดับต่ำ หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 1.00-1.66

ส่วนที่ 2.3 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

กำหนดเกณฑ์การวัดเป็น 4 คะแนน ดังนี้

มีความคิดเห็น มากที่สุด หมายถึง 4

มีความคิดเห็น มาก หมายถึง 3

มีความคิดเห็น น้อย หมายถึง 2

มีความคิดเห็น น้อยที่สุด หมายถึง 1

กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายโดยการจัดกลุ่มใช้เกณฑ์อิงกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับการวัด}} = \frac{4 - 1}{3} = 1.00$$

ระดับสูง หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 3.01-4.00

ระดับปานกลาง หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 2.01-3.00

ระดับต่ำ หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 1.00-2.00

ส่วนที่ 4 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

กำหนดเกณฑ์การวัดเป็น 3 คะแนน ดังนี้

ได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้น เป็นประจำ เท่ากับ 3

ได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้น เป็นบางครั้ง เท่ากับ 2

ไม่เคย ได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้น เท่ากับ 1

กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายโดยการจัดกลุ่มใช้เกณฑ์อิงกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับการวัด}} = \frac{3 - 1}{3} = 1.33$$

ระดับสูง หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 2.34-3.00

ระดับปานกลาง หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 1.67-2.33

ระดับต่ำ หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 1.00-1.66

ส่วนที่ 5 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

กำหนดเกณฑ์การวัดเป็น 4 คะแนน ดังนี้

ปฏิบัติตามข้อความนั้น มากที่สุด หมายถึง 4

ปฏิบัติตามข้อความนั้น มาก หมายถึง 3

ปฏิบัติตามข้อความนั้น น้อย หมายถึง 2

ปฏิบัติตามข้อความนั้น น้อยที่สุด หมายถึง 1

กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายโดยการจัดกลุ่มใช้เกณฑ์อิงกลุ่มแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับการวัด}} = \frac{4 - 1}{3} = 1.00$$

ระดับสูง หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 3.01-4.00

ระดับปานกลาง หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 2.01-3.00

ระดับต่ำ หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 1.00-2.00

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence :IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้านพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ทักษะเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เท่ากับ 0.89, 0.71, 0.75, 0.74, 0.77 และ 0.78 ตามลำดับ

วิธีการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง จัดทำหนังสือถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพัทลุงเสนอโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง ดำเนินการชี้แจงแก่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เพื่อให้มีความเข้าใจอย่างถูกต้องในข้อคำถามของแบบสอบถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนที่จะเก็บแบบสอบถามคืน แบบสอบถามที่ยังได้ไม่ครบถ้วนผู้วิจัยจะตรวจสอบจากรายชื่อของผู้ตอบแบบสอบถามจากทะเบียนรายชื่อและตามเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจากวัตถุประสงค์การวิจัยตัวแปรต้นเป็นข้อมูลประเภทต่อเนื่องและแจกแจง ในขณะที่ยตัวแปรตามมีระดับการวัดเป็นแบบประเภทต่อเนื่อง (Continuous Outcome) สถิติเชิง

อ้างอิงใช้สถิติถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อค้นหาปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ทำการวิเคราะห์เบื้องต้นทีละปัจจัย (Univariate Analysis) พิจารณาปัจจัยเข้าสมการโดยพิจารณาจากตัวแปรที่มีค่า p-value ของ Wald test น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.25 และนำตัวแปรวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) นำตัวแปรเข้าสมการด้วยวิธี Backward Elimination และตัวแปรใดที่ให้ค่า p-value มากกว่า 0.05 ให้นำออกจากสมการ

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน จำนวน 228 คน พบว่า มีอายุเฉลี่ย 51.96 ปี (S.D. = 12.54) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน (ร้อยละ 70.60) สถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ จำนวน 160 คน (ร้อยละ 70.20) ระดับการศึกษา พบว่า ประมาณครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 123 คน (ร้อยละ 53.90) อาชีพ ประมาณครึ่งมีอาชีพเกษตรกร จำนวน 127 คน (ร้อยละ 55.70) รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน พบว่า เฉลี่ยมีรายได้เท่ากับ 10,375.22 บาท (S.D. = 10,815.13)

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง (64.40%, $\bar{X}$ = 12.09, SD. = 1.90) ทักษะเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า อยู่ในระดับสูง (91.70%, $\bar{X}$ = 2.69, SD. = 0.54) แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง (76.80%, $\bar{X}$ = 3.24, SD. = 0.86) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบรายด้าน พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก พบว่า อยู่ในสูง (68.40%, $\bar{X}$ = 3.30, SD. = 0.79) การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก พบว่า อยู่ในระดับสูง (69.30%, $\bar{X}$ = 3.33, SD. = 0.81) การรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า อยู่ในระดับสูง (72.40%, $\bar{X}$ = 3.30, SD. = 0.81) การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า อยู่ในระดับสูง (57.00%, $\bar{X}$ = 3.09, SD. = 1.03) ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับต่ำ (45.60%, Mean = 7.97, SD. = 2.72) ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า อยู่ในระดับสูง (67.10%, $\bar{X}$ = 2.46, SD. = 0.56)

พฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน พบว่า อยู่ในระดับสูง (52.20%, $\bar{X} = 3.03$, $SD. = 0.87$) สำหรับการวิเคราะห์พหุตัวแปรปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก (Mean Diff. = 0.67, 95%CI: 0.17 ถึง 1.06) ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก (Mean Diff. = 1.52, 95% CI: 1.14 ถึง 1.90) และปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก (Mean Diff. = 1.11, 95%CI: 0.75 ถึง 1.47) มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน และอาชีพ (Mean Diff. = -0.88, 95%CI: -1.59 ถึง -0.16) มีผลเชิงลบต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน (N = 228)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
Mean $\pm$ SD.	51.96 $\pm$ 12.54	
(Min : Max)	(18 : 76)	
เพศ		
ชาย	67	29.40
หญิง	161	70.60

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน (N = 228) (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	25	11.00
คู่	160	70.20
หม้าย/หย่า/แยก	43	18.80
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	123	53.90
มัธยมศึกษาตอนต้น	29	12.70
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	37	16.30
ปวส./อนุปริญญา	11	4.80
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	28	12.30
อาชีพ		
เกษตรกร	127	55.70
รับจ้าง	46	20.20
ค้าขาย	16	7.00
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	28	12.30
รับราชการ	11	4.80
รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน (บาท)		
Mean $\pm$ SD.	10,375.22 $\pm$ 10,815.13	
(Min : Max)	(700: 75,000)	

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ทัศนคติแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ปัจจัยเสริมและพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน (N = 228)

ปัจจัย	Mean	SD.	ระดับ, จำนวน (ร้อยละ)		
			สูง	ปานกลาง	น้อย
ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	12.09	1.90	147(64.40)	56(24.60)	25(11.00)
ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	2.69	0.54	209(91.70)	19(8.30)	0(0.00)
แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	3.24	0.86	175(76.80)	53(23.20)	0(0.00)
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก	3.30	0.79	156(68.40)	68(29.80)	4(1.80)
การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก	3.33	0.81	158(69.30)	68(29.80)	2(0.90)

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ทัศนคติแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ปัจจัยเสริมและพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน (N = 228) (ต่อ)

ปัจจัย	Mean	SD.	ระดับ, จำนวน (ร้อยละ)		
			สูง	ปานกลาง	น้อย
การรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	3.30	0.81	165(72.40)	61(26.70)	2(0.90)
การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	3.09	1.03	130(57.00)	72(31.60)	26(11.40)
ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	7.97	2.72	71(31.10)	53(23.30)	104(45.60)
ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	2.46	0.56	153(67.10)	68(29.80)	7(3.10)
พฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน	3.03	0.87	119(52.20)	100(43.90)	9(3.90)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์อย่างหยาบปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง (N = 228)

ปัจจัย	Meandifference	95% CI	p-value
อายุ	0.07	-0.02 ถึง 0.17	0.132
เพศ			0.140
ชาย	Ref.		
หญิง	2.05	-0.68 ถึง 4.79	
สถานภาพสมรส			0.940
โสด	Ref.		
คู่	-3.77	-7.80 ถึง 0.26	
หม้าย/หย่า/แยก	-1.35	-6.07 ถึง 3.35	
ระดับการศึกษา			0.456
ประถมศึกษา	Ref.		
มัธยมศึกษาตอนต้น	-1.15	-5.07 ถึง 2.75	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	-0.63	-4.18 ถึง 2.92	
ปวส./อนุปริญญา	-0.95	-2.92 ถึง 5.01	
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	2.34	-1.62 ถึง 6.31	

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์อย่างหยาบปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง (N = 228)

ปัจจัย	Meandifference	95% CI	p-value
อาชีพ			0.025
เกษตรกร	Ref.		
รับจ้าง	1.92	-1.31 ถึง 5.16	
ค้าขาย	3.38	-1.61 ถึง 8.37	
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	3.25	-0.67 ถึง 7.19	
รับราชการ	4.18	-1.73 ถึง 10.10	
รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน (บาท)			0.195
≤ 10,376	Ref.		
> 10,376	1.91	-0.95 ถึง 4.78	
ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	0.91	-0.54 ถึง 0.77	0.729
ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	0.30	-0.11 ถึง 0.71	0.153
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก	0.88	0.34 ถึง 1.43	0.002
การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก	0.85	0.25 ถึง 1.45	0.006
การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	1.12	0.54 ถึง 1.71	< 0.001
การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	-0.18	-0.46 ถึง 0.10	0.206
ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	2.17	1.81 ถึง 2.53	< 0.001
ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	1.97	1.61 ถึง 2.32	< 0.001

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์หาค่าตัวแปรปัจจัยทำนายพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าควาย อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง (N = 228)

ปัจจัย	Mean Difference (Crude)	Mean Difference (Adjusted)	95% CI	p-value
อาชีพ				
เกษตรกร	Ref.	Ref.		
อื่นๆ	-1.14	-0.88	-1.59 ถึง -0.16	0.016
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก	0.88	0.67	0.17 ถึง 1.06	0.001
ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	2.17	1.52	1.14 ถึง 1.90	< 0.001
ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	1.97	1.11	0.75 ถึง 1.47	< 0.001

การอภิปรายผล

พฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน พบว่า อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.03$, $SD. = 0.87$) จากผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างและครอบครัวให้ความร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือ อสม. ในการสำรวจจำนวนลูกน้ำยุงลาย ($\bar{X} = 3.50$, $SD. = 0.75$) จากข้อค้นพบดังกล่าว ส่งผลให้พฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนทั่วไปของประเทศไทยมาเลเซีย พบว่า พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง⁽⁴⁾

อาชีพ มีผลเชิงลบต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน อาจจะเป็นเพราะว่า ลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (55.70%) ส่งผลให้วิถีชีวิตและการมีเวลารว่างจากการประกอบอาชีพ เพื่อการดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออก แสดงให้เห็นว่าถ้าประชาชนว่างจากงานมากขึ้นก็จะมีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก แต่ข้อจำกัดทั้งสองการศึกษานี้อาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก⁽⁵⁾

การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน อันเนื่องมาจากประชาชนรับรู้ว่ามีบ้านที่มีน้ำขัง มีโอกาสเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายได้ ($\bar{X} = 3.73$, $SD. = 0.55$) และฤดูฝนมีโอกาสเกิดโรคไข้เลือดออกได้มากกว่าฤดูอื่น ($\bar{X} = 3.51$, $SD. = 0.73$) สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของชนเผ่าพื้นเมืองในพื้นที่นุลา มาเลเซีย พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก⁽⁶⁾

ปัจจัยอื่นเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน อันเนื่องมาจาก บ้านของประชาชนมีทรายอะเบทสำหรับกำจัดลูกน้ำ (82.90%) บ้านมีมุ้งลวดหรือมุ้งกางนอน (79.40%) และบ้านมีผลิตภัณฑ์ไล่ยุง เช่น ยาทากันยุง สเปรย์กันยุง ยาจุดกันยุง (79.40%) สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ตำบลนครเจดีย์ อำเภอบางยาง จังหวัดลำพูน พบว่า ปัจจัยอื่น ได้แก่ ความพอเพียงของทรัพยากร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก⁽⁷⁾

ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน อันเนื่องมาจาก อสม. แนะนำวิธีการสำรวจลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่ขังน้ำ ทั้งภายในและภายนอกบ้าน ($\bar{X} = 2.71$, $SD. = 0.47$) และคนในครอบครัวแนะนำในการป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัด ($\bar{X} = 2.63$, $SD. = 0.51$) สอดคล้องกับการศึกษาความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมยุงลายของคณวิทย์ใหญ่ ในชุมชนเวียนเทียน ประเทศลาว พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก⁽⁸⁾

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมวิธีการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของชุมชน และควรส่งเสริมการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก รวมถึงปัจจัยอื่นและปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

เอกสารอ้างอิง

1. Tumbol Banthakwai health promotion hospital. Performance summary year 2017. Phatthalung. Tumbol Banthakwai health promotion hospital; 2017. [in Thai]
2. Green, L. W., Kreuter, M. W.. Health Promotion Planning an Education and Ecological Approach. (3rd ed). Toronto. Mayfield; 1999.
3. Rosenstock, I.M. Historical Origins of the Health Belief Model, Health Education Monographs. 1974; 2(4) : 328-335.
4. Li Ping Wong. Factors Affecting Dengue Prevention Practices: Nationwide Survey of the Malaysian Public. Journal of PLOS ONE. 2015; 10 (4), 5-8.
5. Suphun, B. Factors related to preventive behaviors on dengue hemorrhagic fever among people in Sisaket province. [Thesis of Master of Public health]. Bangkok: Western University; 2012. [in Thai]
6. Chandren, JR. Practices of Dengue Fever Prevention and the Associated Factors among the Orang Asli in Peninsular Malaysia. Journal of PLOS ONE. 2015; 10 (4): 5-11.

7. Keawwandee, N. Factors relating to the participation of people in prevention and control of dengue hemorrhagic fever in Nakornjaedee subdistrict Pasang district, Lamphun province. [Thesis of Master of Public health]. Chiang mai: Chiang mai Rajaphat University; 2014. [in Thai]
8. Sayavong, C. Chompikul, J. Knowledge, Attitudes and Preventive behaviors related to dengue vector breeding control measures among adults in Communities of Vientiane, capital of the Lao PDR. *Journal of Infection and Public Health*. 2016; 8(5): 468-471.